

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iij. De ipsis potentiis sensitiuis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Quæst. II. Sect. III. de Potentiis sensitiuis. 461

eundem circa ipsum terminum, qui est species expressa obiecti cogniti. Tertiò circa multitudinem actuum, quos potentia vitalis elicere simul potest. Sed hæc eadem de actu potentie intellectus inferius disputanda commodius differuntur in quartam disputationem.

SECTIO III.

De istis potentiis sensitiuis.

Explicatis obiectis & actibus circa ipsas potentias sensitiuas, tria sunt huius loci propria: primò numerus sensuum exteriorum: secundò eorum perfectio, & comparatio: tertiò, an debeat necessariò quilibet sensus denudari ab omni qualitate sensibili, vt percipere possit obiecta extra se posita.

§. I.

Numerus sensuum exteriorum.

Conclusio **D**ico primò. Licet potuerint fieri à Deo sensus externi plures quam quinque, illos tamen in omnibus perfectis animalibus nec esse plures, nec pauciores: in pluribus animalibus imperfectis solum esse tactum & gustum.

Plures sunt Prima pars asserit, plures sensus à Deo potuisse fieri quam quinque, cum nulla ratio probet esse impossibiles sensus alios specie diuersos, & alia obiecta sensibilia præter ea quæ nunc sunt.

Non sunt Secunda pars negans plures, vel pauciores de factis esse sensus quam quinque, nulla ratione demonstratiua probari potest à priori, cum potuerit Deus plures sensus ponere in animalibus: sed à posteriori tamen, & supposita experientia probant optimè quinarium istum sensuum duæ rationes: alteram habet Philosophus *lib. 3. de anima*, c. 1. alteram S. Thomas *1. p. q. 78. art. 3.* Vtramque breuiter sic propono.

Ratio Aristotelis. Primò enim sic argumentatur Philosophus. Si præter quinque istos sensus datur alius aliquis sensus in aliquo viuente, ille vel eiusdem est rationis cum illis sensibus qui nobis insunt, vel est alterius rationis. Neutrum dici potest; quod enim non datur sensus eiusdem rationis, probatur; quia si daretur aliquis alius sensus eiusdem rationis, id ex eo esset, quod horum singuli non perciperent omnia sua sensibilia; v. g. visus non perciperet omnes colores, auditus omnes sonos: hoc autem falsum est: ergo non datur alius sensus præter istos quinque eiusdem rationis cum illis. Quod autem non datur alius sensus diuersæ rationis, probatur, quia si esset alius sensus diuersæ rationis, esset aliud sensorium: sed non datur aliud sensorium, si enim aliud esset sensorium, aliud esset medium: sed nullum est aliud medium: ergo nullum est aliud sensorium. Probat maior. Omnia quæ sentiri possunt per media, quæ nunc sunt, sentiuntur iam à quinque sensibus; si quid ergo aliud sentiri debet, certè per aliud medium sentiri debet. Nam quæ sentiri possunt per prædicta media, iam sensata sunt per quinque sensus: v. g. omnia quæ sentiri possunt per medium internum, sensata sunt per gustum & tactum; non enim alia sentiri possunt per medium internum, quam tangibilia: quæ verò sentiri possunt per aërem & aquam, omnia sentiuntur per visum, auditum, & odoratum: nam aër & aqua recipiuntur primò ratione diaphani, & ea omnia re-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

Aciuntur à visu; vel ratione humidi receptui siccitatis, & sic seruiunt olfactui; vel ratione raritatis & mobilitatis secundum locum, & sic seruiunt auditui. Caro autem considerari potest vel secundum temperiem primarum qualitatum, & sic tactui seruit; vel secundum temperiem siccitatis & humiditatis, & sic recipit sapes: secundum calidum autem & frigidum non est receptiua. Quod autem non sit aliud medium externum præter aquam & aërem, neque aliud internum præter carnem, Philosophus probat, quia illud elementum est medium, quod in organo dominatur, & est receptiuum: solus aër & aqua huiusmodi sunt ergo illa sola sunt media. Quia scilicet media conueniunt cum organis, & quidquid à medio recipitur ratione illius in quo conuenit cum organo, totum id percipitur à sensu existente in eo organo. Aër v. g. & aqua conueniunt cum visu in humido diaphano; omnia quæ ab aqua & aëre recipiuntur ratione humidi diaphani, percipiuntur à visu.

BSecundò sic argumentatur S. Thomas. Quinque tantum sunt sensibilia, quæ per se diuerso modo immutant sensum, nec eorum vnum potest percipi nisi vno sensu: ergo sunt tantum quinque sensus. Probat consequentia. Obiectum sensibile per se ac propriè immutatum est sensus; ergo diuersa ratio immutandi sensum diuersum constituit sensibile diuersum, & postulat diuersum sensum. Variatur autem quinque modis hæc immutatio; quoddam enim sensibile immutat sensum purè intentionaliter sine mixtione actionis materialis: huiusmodi est obiectum visibile. Aliud immutat intentionaliter, facta immutatione materiali in ipso obiecto, idque dupliciter: nam ea mutatio, vel est sola latitudo, & sic constituit obiectum auditus; vel est etiam alteratio, & constituit odoratum, quod ordinariè prius calefit, quam immutet sensum. Aliud tandem est, quod immutat etiam intentionaliter, admixta immutatione organi; quod adhuc contingit dupliciter: nam vel hæc immutatio materialis constituitur per eandem qualitatem sensibilem, & sic constituitur obiectum tangibile; vel per aliam diuersam, & ita constituitur gustabile; illi enim mutationi intentionali admiscetur realis humectatio.

CTertia pars asserit animalibus omnibus perfectis quinque illos inesse sensus, vt latè probat Aristoteles *lib. 4. historia animalium, cap. 8. & lib. 3. de anima*, c. 12. & experientia demonstrat; cum tamen quadam sint animalia imperfectissima, quorum nulli desunt tactus & gustus, quorum ille necessarius est ad discernenda vtilia & noxia, alter ad discernendos cibos viles, sine quibus nequit conseruari vita.

EObiicitur primò, sensum tactus & gustus vnicum videri; ait enim Philosophus *lib. 2. de anima*, gustum esse quandam tactum, cum etiam idem vtriusque sit sensorium.

Prima obiectio. Respondeo gustum & tactum esse diuersos sensus, quod constat ex diuersitate obiectorum, & organorum; tactus enim toto corpore diffusus est, etiam si eodem in organo gustus sit etiam organum tactus, non tamen contrà; nam extra palatum tactus est sine gustu; nam tactus est vniuersalis quidam sensus. Aristoteles quando dixit gustum esse quandam tactum, significauit tactum latè sumptum, quatenus significat sensum, qui non potest immutari nisi per realem contactum.

Qq 3 Obiicitur

Secunda
obiectio.

Obiicitur secundò. Apes carent auditu, vt docet Aristoteles *lib. 2. Metaphysic. cap. 1. & lib. 9. historia animalium*. Talpas etiam carere visu, traditur ab eodem *lib. 1. historia, cap. 9.* & à Galeno *lib. 14. de usu partium*. Vnde Plinius *lib. 3. c. 3.* ait adedò aduersam illis fuisse naturam, vt perpetuis illos tenebris damnauerit, viuosque sepelierit.

Respondeo apibus inesse auditum, & talpis visum. De apibus certum est; nam, vt ait Aristoteles, silent omnes matutino tempore, donec vna gemino aut triplici bombo reliquas excitet; tum vniuersæ prouolant ad opus, deinde sono quodam & tinnitu aris vocantur ad aluearia. Talpas etiam certum est habere oculos sub cute tenuissima, licet non ita manifestos; vnde affirmat Albertus, expertum se talpas extra cauernas visum quiritasse, sicut ea animalia quæ videndo efscas sibi comparant. Aquilonius *lib. 1. proposit. 63.* testatur se talpam aquis immerxisse, indeque vidisse non longè supra rictum hinc inde pilos madore coactos in orbem abscedere, ac veluti radios, & ciliorum ritu circulum facere, in cuius umbilico cutis tenuissimo foramine pertusa cernebatur, eique subiectus nitidissimus orbiculus, prædurus, & multa nigredine præditus, quales esse solent oculi canerorum.

S. II.

Comparatio sensuum quoad perfectionem.

Conclusio
trinembris.

Dico secundò, plura quidem esse animalia in quibus aliqui sensus perfectiores esse videntur quam in homine; sed vniuersim tamen superari ab homine animalia reliqua in omnibus externis sensibus; quorum præstantissimus est visus, deinde auditus, postea odoratus, deinde gustus, postremo tactus.

Prima pars.

Prima pars docet animalia quædam superare hominem in quibusdam sensibus. Confirmatur certâ experientiâ: *Nos sus auditu, lynx visu, simia gustu, vultur odoratu, præcellit aranea tactu*. Et sanè mirabilem venaticorum canum odoratum nemo nescit; persequuntur enim vestigia ferarum, & earum cubilia inueniunt.

Secunda
pars.

Secunda pars sensus hominis externos præfert vniuersim sensibus brutorum; tactus enim ibi est perfectior, vbi temperamentum primarum qualitatum est præstantius: esse autem hominis temperamentum exquisitius temperie brutorum Medici omnes asserunt. Gustum etiam habet homo acutiorem & vniuersaliorem quam quodlibet aliud animal; quia perfectiori eget alimento. Olfactus hominis extenditur ad odores plures & nobiliores quam olfactus brutorum, quæ non delectantur odoribus per se iucundis, quales sunt odores florum. Auditus etiam hominis plures sonorum differentias percipit quam auditus brutorum; quod idem verum etiam est de visu, etiamsi ad minorem sæpe distantiam videat homo, quam bruta. Vtrum autem specie differant sensus externi hominis à sensibus brutorum, & vtrum brutorum specie differentium differant specie sensus, dicam agens de sensu interno.

Tertia pars certum inter sensus perfectionis ordinem constituit. Visus videlicet obiectum omnium obiectorum sensibilem est nobilissimum, nimirum lumen; nobiliori etiam modo, & minus materiali ab obiecto immutatur; ad maiorem distantiam percipit obiecta quam alij sensus, & organum habet mirabilius; ac demum propius

A quam alia qualibet potentia corporea imitatur perfectissimam potentiam spiritualem, nempe intellectum. Auditus organum nobilissimum est organo sensuum inferiorum; ætæum enim est; immutatur etiam nobilissimum, & voluptatem parit aliquo modo spiritualem. Neque obstat quod sonus inter qualitates sensibiles videtur esse maximè ignobilis; nam in ratione obiecti sensibilis nobilior est, cum immaterialiori modo immutetur potentiam. Olfactus immutatur modo minus materiali, quam gustus & tactus: quam etiam ob causam gustus tactum superat, sensum omnino terrestrem, & infimum omnino gradum vitæ sensitiuæ.

B

S. III.

Vtrum sensus nudari debeat omni natura obiecti sensibilis, vt sentire possit.

Sic pronunciauit Philosophus *lib. 3. de anima, Scap. 4.* vbi habet celeberrimum axioma toties decantatum & desumptum ab Anaxagora: *Intus apparens prohibet alienum*. Cuius sensus est, obiectum sensibile, quod est intrinsecum potentie cognoscenti, prohibere cognitionem obiectorum dissimilium: v. g. si oculus viridis sit, non videbit aliquid nisi viride; si sensorium tactus calidum sit, non sentiet nisi summum calorem. Sed illius tamen axiomatis veritas dubia est pluribus Doctoribus; alij autem vancillam explicant. Vide Albertinum *tom. 1. corollar. 14. ex 1. principio philosophico*, num. 9. Suarez *lib. 1. de anima, cap. 9. à num. 23.* Tolet *lib. 3. de anima, g. 8.* Murciam *lib. 3. disp. 3. q. 1.*

C Ratio enim dubitandi primò est, quia intellectus intelligit seipsum & suam intellectionem; quam tamen in se habet. Vnus Angelus cognoscit alium Angelum sibi similem. Imaginatio est materialis, & tamen cognoscit omnia materialia. Imò nulla ratio probat implicare potentiam materiale, quæ percipiat omnia materialia.

Secundò in oculo est quantitas & figura, quam tamen extra se videt; imò vna pupilla videt pupillam alterius oculi sibi omnino similem: ergo non est necesse vt oculus denudetur illis quæ videt extra se.

D Tertiò. Quoties aliqua potentia recipere potest species intentionales obiecti, potest illud cognoscere: sed potentia affecta qualitate aliqua simili recipere potest species obiecti: ergo potest obiectum illud percipere.

Dico tertiò, Aristotelicum illud axioma: *Intus apparens prohibet alienum*, verum & certum esse in omnibus externis sensibus, qui nunc sunt, ita intellectum: Quotiescumque potentia cognoscens sensitiua in se habet aliquod sensibile proprium, non potest extra se percipere aliud vllum obiectum sensibile proprium, præter illud quod intus habet.

E Primò enim sic omnino docet experientia, quæ negari à nemine potest; oculus enim icterici, quia colore flauo suffusus est, nullum colorem videt nisi flauum; & si viridis aut rubra esset pupilla, certum apud omnes est quod viderentur omnia viridia vel rubra. Lingua ægroti, quia humore suffusa est amaro, sentit cibos amaros, qui sunt dulcissimi. Si auris sonum intus habeat, non audiuntur externæ voces. Si calor sit in carne, non sentitur externus calor carni applicatus.

Secundò

Quæst. III. Sect. I. de Potentiis sensitiuis. 463

Probatio à priori.

Secundò tamen ratio communissimè experimenti est difficilis, neque vna & eadem esse potest pro omnibus sensibus; aliquando enim id oritur ex eo quod species sensibilis externi miscantur cum speciebus sensorij, & ab iis quasi tingantur, v. g. ab oculo icterici species prodeunt coloris flauj, quæ mixtæ cum speciebus externi obiecti, tingunt eas, & obiectum repræsentant flauum; sicut cum transeunt per vitrum coloratum, vel etiam cum reflectuntur à speculo in quo est color. Vel oritur ex eo, quod sensibile intus apparens totum occupet sensum, adeò vt non possit aliud percipere, vt in gustu, olfactu & auditu. Vel denique ex eo, quod sensibile intus apparens prohibeat species produci in sensorio, v. g. in tactu non percipiuntur nisi excessus qualitatibus, quia species obiecti tangibilis non producantur nisi cum ipsamet qualitate in organo producta: in organo autem qualitas non producit nisi excedens.

Ad primam respondeo, illud axioma pro certo verum esse in sensibus externis, de quo dubitari experientia non sinit; in intellectu & potentiis spiritualibus id non esse verum, quia quoties organum imbutum est qualitate aliqua sensibili, non est aptè dispositum ad operationem sensus: intellectus autem & potentie spirituales non pendent ab organo. Imò in sensu interno verum non est axioma propositum in eo sensu, sed in alio proponendo inferius cum agam de sensu interno.

Ad secundam, respondeo, dixisse me quod per intus apparens intelligitur sensibile proprium positum supra sensum, non autem sensibile commune; quia sensibile commune positum in organo sensus, non prohibet videri alia sensibilia communia, cum non reddat organum indispotum; & quia hæc est solum ratio quædam velut generica obiecti. Videt vnus oculus alium oculum sibi omnino similem, quia pupilla nullam habet colorem; imò si vtraque colorem haberet, maxime tamen videri posset; quia si oculus icterici sit flauus, omnia videt flaua.

Ad tertiam respondeo, non posse obiectum percipi à sensu quando indispotum esse organum, licet recipiat species huius obiecti.

QVÆSTIO III.

De potentia visua.

MAGNUM in exili globulo ludentis naturæ miraculum oculus est, diuinissima hominis pars, lucerna membrorum (inquit Isidorus Pelusiotæ *epist. 112. lib. 2.*) corporis sol, imago animi, totius hominis regnum. Princeps videlicet in homine sensus, in edito loco collocatus tanquam in folio, propter quem conditum lumen est, cuius commodis sol & sidera incitatis semper motibus famulantur.

Collegit videlicet natura non in vno solum hominis corpore quidquid dispererat; sed ea omnia in oculo sic effinxit, vt superet; sic imitata est, vt vincat omnem imitationem. Fixi sunt in suprema veluti arce viuæ adamantes duo tanquam gemina in celo sidera, quorum si radios mirer, si velocissimos motus, si lætitiæ indices flammæ, soles sanè geminos prædicauero. Si humorum in liquido stabilitatem, tunicarum in confusa serie ordinem, nervorum in molli soliditate constan-

tiam, venarum in tanta vicinate distantiam, occursum, recessum, fibras, plura prædicauero miracula quam sint puncta, & plus licebit in illis cernere quam per illos.

In his aqua est sine fluiditate, ignis sine ardore, nubes sine obscuritate, lux sine nocte, motus sine lapsu, celeritas sine cursu. Vides celorum immensos tractus & spacia diffusa camporum; illa in oculi puncto sunt, in quo viuunt mortua, obscura lucent, distantia adsunt, seiuncta iunguntur, inimica inuicem in oculi thalamo, luce pronuba, colore auspice copulantur.

Tabellas totius naturæ appellauero, sed penicillum ignorant. In illis solertia est sine furo, industria sine labore, gratia sine sollicitudine: enim verò totius naturæ speculum vocat Orpheus; at ego Regiæ animæ fenestras crystallinas, & specula magis dixerò; mirantur enim cum ea oculi, adamant, concupiscunt. Meroris stimulis pungitur anima, suffusi mæstitia oculi non dissimulant, gaudente illa hilares subridunt, metu inualecente turbantur; in ira exardescunt, in audacia prosiliunt, in recerentia stant. Breuius dixerò, anima quæ non patitur se oculis videri, gaudet in ipsis oculis cerni.

Imò per eos, inquit Asterius Amahenus, homines sibi sunt inuicem specula, dum vnus seipsum cernit in alio, sed minorem, vt in corde alterius viuere quisque velit, à quo videt se in oculis ferri. Toties nimirum amoris sedes, & amandi exemplar est oculus, eximium amantium par, fratres gemini, communem viuendi & amandi nacti disciplinam quo tempore nati sunt, neuter sine altero moueri doctus, sequuntur se inuicem alterno nexu; nec sequi recusat ille qui antecesserat; nec pudet eum regi, qui duxerat agmen; neque potest flecti, si alter sistat; nec potest quiescere, si alter ducat. Nil priuatum possidentes, communem omnium bonorum habent societatem, vt nec obiecta videre geminata libeat nisi egroris, nec collinando laborare placeat nisi vni. Geminos dicam? rem non video nisi vnâ. Vnum prædicem? duos aspicio. Gemini ergo vnus, & vnus plures; satis diuites si semper concordēs; minus boni, si se inuicem fuerint meliores.

Vt igitur oculum, quo alia omnia videt animus, clarè possit cognoscere, tribus opinor indiget: primò circa obiectum potentie visuæ de lumine, coloribus, speciebus visibilibus: secundò circa illius actum, quomodo fiat visio, an per intusceptionem, an per extramissionem; vbi & varia solui debent problemata de visu: tertio circa ipsam potentiam tota oculi fabrica declaranda est, & in qua parte oculi fiat visio.

SECTIO I.

De lumine.

NOBILISSIMI ergo sensus obiectum esse primò debuit qualitas nobilissima, nempe lumen, corporearum omnium rerum optima, pulcherrima, iucundissima; quem enim tenet locum in mundo intelligibili Deus summum bonum, eundem in mundo sensibili tenet lumen, primaria imago Dei, in qua seipsum cum tota bonitate sua pinxit, teste Magno Dionysio; primogenita eius filia, quam prima voce sua genuit, & bonam esse pronunciauit: amictus lumine sicut vestimento; quia in eo totam pulchritudinem suam pinxit. Mihi tria de lumine dicere satis erit: primò de proprio